



Onderwerp	Artikel Projectevaluatie Energiek Westdorp
Deelnemers evaluatie	Hilco Haarsman (SallandWonen); Wouter Gerarts (Enexis); Nienke Spiegelenberg (gem. Raalte); Irene Eisink (gem. Raalte); Oscar Jansen (prov. Overijssel); Yvonne Haaxman (prov. Overijssel)

De afgelopen twee jaar hebben de gemeente Raalte, netbeheerder Enexis, woningcorporatie SallandWonen en de provincie Overijssel samengewerkt om te onderzoeken of het betaalbaar is om de wijk Westdorp in Raalte voor 2030 van het aardgas af te koppelen. Een onderzoek naar alternatieve warmteoplossingen is een eerste stap om te komen tot een aardgasvrije wijk. In dit artikel worden de vijf belangrijke leerervaringen gedeeld.

Betrek partners en inwoners in de wijk vanaf het begin

De gemeente Raalte heeft samen met Enexis, Provincie Overijssel en SallandWonen de wijk Westdorp aangewezen als pilotgebied voor de warmtetransitie. Uit een quickscan, bleek begin 2018 dat er in de wijk kansen waren om collectief en duurzaam energie op te wekken zonder gebruik te maken van fossiele brandstoffen. In de beoogde aanpak stond samenwerking met de belangrijkste stakeholders, een wijkgerichte aanpak en participatie met inwoners voorop. Vanaf het begin van het traject is samen opgetrokken met de belangrijkste partners. Met de woningcorporatie, netbeheerder en provincie is een extern projectteam gestart. Buurtbewoners en de voetbalvereniging hebben meegedacht in een klankbordgroep. “Als gemeente schaaft je op meerdere borden tegelijk in een wijkaanpak. Je wilt zowel rekening houden met de wensen van de bewoners, de woningcorporatie, de netbeheerder als het bestuur”, aldus Nienke Spiegelenberg van de gemeente Raalte. Hoewel de conclusies nu is om niet verder te gaan met het project, kijken de samenwerkingspartners terug op een goede samenwerking.

Wouter Gerarts van Enexis zegt hierover: “Ondanks de lange doorlooptijden van een wijkaanpak, is het als netbeheerder fijn om vroeg aan tafel te zitten. In veel gemeenten wordt gekeken naar de elektrische warmtepomp als warmteoplossing. Een stijging in de elektriciteitsvraag kan een enorm effect hebben op de wijk, in aantal transformatorhuisjes en overlast door werkzaamheden in kabelverzwaring. Vroegtijdig dit in kaart brengen en kennis delen is van belang voor een goede wijkaanpak.”

Kijk vanuit een helicopterview naar alle wijken

Woningcorporatie SallandWonen brengt het naar voren in het gesprek: “Om een goed onderbouwd besluit te nemen voor de wijk in het fijn om niet alleen met gezond verstand maar ook vanuit een rekenmodel naar een buurt te kijken” aldus Hilco Haarsman. De afgelopen twee jaar is gewerkt met het klimaatmodel CEGOIA om inzicht te krijgen in de beschikbare alternatieven en de best betaalbare optie voor de wijk. Wat het lastig maakt, is dat er sprake is van schaarste in alternatieve warmteoplossingen. “Groengas is maar beperkt beschikbaar in de gemeente en waterstof wordt nog niet geproduceerd. Om die reden is het belangrijk om vanuit een helicopterview naar alle wijken in de gemeente te kijken, om te beoordelen welke wijk hernieuwbare gassen het hardste nodig heeft” geeft Irene Eisink van de gemeente Raalte aan. Alternatieve warmteoplossingen in kaart

Vijf belangrijke leerervaringen:

1. *Betrek partners en inwoners in de wijk vanaf het begin bij het proces*
2. *Om inzichten op te doen voor de wijk, moet je in helicopterview kijken naar alle wijken*
3. *Gebruik rekenmodellen als startpunt van het gesprek, niet als blauwdruk voor de wijk*
4. *Blijf communiceren: ook wanneer er geen nieuws is*
5. *Volgens de rekenmodellen is een aardgasvrij Westdorp nog niet betaalbaar, een hybride oplossing wel. Een tussenstap maken kan een goede oplossing zijn voor een wijk*

brengen voor alle wijken is een belangrijk onderdeel van de Transitievisie Warmte. De pilot heeft ons geleerd dat een vastgesteld beleidskader versnelling kan geven aan een wijkaanpak.

Voor met name SallandWonen was de lange doorlooptijd en vertraging lastig en soms frustrerend. Deze tijd had SallandWonen niet: "We hadden al toezeggingen gedaan aan bewoners over de aanpassingen in hun woning. Wij hebben dus het besluit genomen om volgens planning door te gaan met de renovatie. Een moeilijke beslissing, ook omdat we niet wisten op welk alternatief voor aardgas de wijk uiteindelijk aangesloten wordt. Je investeert veel in je woningbestand, terwijl nog niet alle informatie op tafel ligt" vertelt Hilco.

Gebruik rekenmodellen als een startpunt van het gesprek, niet als blauwdruk voor de wijk

Enexis, SallandWonen en de gemeente delen dat zij hebben ervaren dat er veel onzekerheden aan een rekenmodel ten grondslag liggen en aannamen worden gedaan. Bijvoorbeeld over de staat van de elektrische infrastructuur en de toekomstige energielabels van woningen. Het is heel belangrijk om over deze modeluitkomsten in gesprek te gaan met elkaar. "Voor Westdorp kwam een elektrische warmtepomp alternatief met de laagste maatschappelijke kosten uit het model. Dit is een uitkomst op basis van eerste inzichten en kengetallen. "Voordat je met een wijkuitvoeringsplan start is het noodzakelijk steeds dieper te graven" noemt Irene.

Blijf communiceren: Ook wanneer er geen nieuws is

Vanaf het begin van het onderzoekstraject heeft de gemeente gecommuniceerd dat er een haalbaarheidsonderzoek wordt verricht. Daarbij is benadrukt dat er geen besluit is genomen of de wijk van het aardgas af zou gaan en of welk alternatief het meest geschikt is voor de wijk. Desondanks, was het onderwerp aardgasvrij gevoelig. Er zijn veel vragen gekomen van bewoners naar aanleiding van communicatie-uitingen en bewonersbrieven. "In 2019 zijn we begonnen om gezamenlijk met de woningcorporatie SallandWonen inloopuren bij de voetbalvereniging te organiseren zodat bewoners hun vragen konden stellen. Het gezamenlijk optrekken met de woningcorporatie in communicatie-uitingen is door bewoners goed ontvangen. We hebben gemerkt dat het lastig is om de inwoners van de buurt goed op de hoogte te houden bij een langdurig complex onderzoek, maar dat het zeker kan en we ons als gemeente hierin blijven ontwikkelen: Communiceren, ook wanneer er geen nieuws is" reflecteert Nienke.

Volgens de rekenmodellen is een aardgasvrij Westdorp nog niet betaalbaar, een hybride oplossing wel. Een tussenstap maken kan een goede oplossing zijn voor een wijk.

De uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek zijn gezamenlijk met de klankbordgroep, SallandWonen en Enexis besproken. De warmtepomp op buitenlucht is het alternatief dat de laagste maatschappelijke kosten (kosten over de hele keten) heeft in de wijk. De eindgebruikerskosten zijn berekend op €24.262 euro investeringskosten en €2.454 euro jaarlijkse kosten (incl. rente en aflossing). Samen met de klankbordgroep, SallandWonen en Enexis is geconcludeerd dat met oog op de kosten een omslag naar een aardgasvrije wijk voor 2030 niet haalbaar en betaalbaar is. Interessant uit het haalbaarheidsonderzoek is wel dat de hybride warmtepomp voor de wijk Westdorp al goedkoper zou zijn dan de huidige cv-ketel. Het kan dus voor wijken interessant zijn om de tussenstap te maken naar aardgasvrij-ready, ofwel transitiegereed. Een nieuw inzicht dat wordt meegenomen in de ontwikkeling van de Warmtevisie van de gemeente Raalte.

De pilot Energiek Westdorp is na de onderzoeksfase afgerond. Leerervaringen worden meegenomen in het ontwikkelen van een Warmtevisie en toekomstige wijkplannen, waarbij de samenwerking wordt voortgezet.

Westdorp is een buurt in Raalte met gemiddeld veel jaren zestig huizen, een laag energielabel en een grote verduurzamingsopgave. Zo waren de 200 sociale huurwoningen in de wijk toe aan renovatie. Bovendien waren maatregelen voor klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid gewenst. In combinatie met de behoefte van de voetbalvereniging in de wijk om te verduurzamen heeft de gemeente Raalte de wijk Westdorp als pilot voor een aardgasvrije wijk aangemerkt. Samen met een klankbordgroep, SallandWonen, Enexis en de Provincie is de gemeente Raalte aan de slag gegaan met een haalbaarheidsonderzoek voor Westdorp als aardgasvrije wijk. Uitkomst van dit onderzoek is dat de kosten nu nog te hoog zijn om Westdorp de komende tien jaar aardgasvrij te maken. Het besluit is genomen om de pilot daarmee af te ronden.
